

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра державного будівництва

Узгоджено:

Проректор з наукової роботи

_____ А.П. Гетьман

С И Л А Б У С

навчальної дисципліни

**«Концептуальні основи децентралізації влади та реформи місцевого
самоврядування в Україні»**

(варіативна)

Рівень вищої освіти – третій освітньо-науковий рівень

Ступінь вищої освіти – доктор філософії

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Харків – 2020

Силабус навчальної дисципліни «Концептуальні основи децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування в Україні»: галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», третій освітньо-науковий рівень (доктор філософії)

Розробники:

Серьогіна С.Г., д.ю.н., проф.

Петришина М.О., к.ю.н., доц.

Лялюк О.Ю., к.ю.н., доц.

Бодрова І.І., к.ю.н., доц.

Затверджено на засіданні кафедри державного будівництва

протокол № 20 від 16 червня 2020 р.

Завідувач кафедри д.ю.н., проф.Серьогіна С.Г.

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Анотація програми та основні модулі навчальної дисципліни.....	9
3. Вимоги викладача	12
4. Контрольні заходи результатів навчання	12
5. Показники академічної активності та додаткових освітніх досягнень здобувачів.....	14
6. Інформаційне забезпечення самостійної роботи здобувачів.....	15

1. Вступ

1. Навчальний курс «Концептуальні основи децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування в Україні» викладають:

- Серьогіна Світлана Григорівна, д.ю.н., професор, завідувача кафедрою державного будівництва. Дні індивідуальних консультацій – щосереди. Контактні телефони – (057) 704-93-04 – службовий, електронна адреса s.g.seregina@nlu.edu.ua

- Лялюк Олексій Юрійович, к.ю.н., доцент, доцент кафедри державного будівництва. Дні індивідуальних консультацій – щовівторка, щочетверга. Контактні телефони – (057) 704-93-04 – службовий, електронна адреса o.yu.lyalyuk@nlu.edu.ua

- Бодрова Ірина Іванівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри державного будівництва. Дні індивідуальних консультацій – щовівторка, щочетверга. Контактні телефони – (057) 704-93-04 – службовий, електронна адреса i.i.bodrova@nlu.edu.ua

- Петришина Марина Олександрівна, к.ю.н., доцент кафедри державного будівництва. Дні індивідуальних консультацій – щовівторка, щочетверга. Контактні телефони – (057) 704-93-04 – службовий, електронна адреса m.o.petryshyna@nlu.edu.ua

2. Ціллю навчальної дисципліни «Концептуальні основи децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування» є формування цілісного уявлення про сучасні концептуальні підходи, а також практичні аспекти реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади.

Завданнями навчальної дисципліни «Концептуальні основи децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування» відповідно до її знанневої компоненти і дидактичної структури є:

- надання теоретичних і прикладних знань про правові аспекти децентралізації влади;

- формування системного і критичного розуміння інституційних, організаційних, функціональних та інших напрямів реформування територіальної організації влади та місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах;

- ознайомлення з основними нормативно-правовими актами у сфері забезпечення децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування;

- поглиблення знань про вітчизняний та зарубіжний досвід організації та проведення реформ місцевого самоврядування;

- використання отриманих теоретичних і прикладних знань і навичок у процесі подальших наукових розробок у сфері гармонізації національного законодавства України та держав-членів ЄС відповідно до міжнародних і європейських стандартів місцевого самоврядування;

- отримання уявлення про інноваційні компоненти реформування місцевого самоврядування у зарубіжних державах і в Україні;

- виявлення та критичне осмислення основних тенденцій у сфері реформування місцевого самоврядування і децентралізації влади у зарубіжних державах;

- розуміння значення демократії участі у процесі подальшого реформування місцевого самоврядування, зокрема, на підставі вивчення позитивного і негативного зарубіжного досвіду.

3. Місце навчальної дисципліни в структурі освітньо-наукової програми:

- навчальна дисципліна відноситься до циклу дисциплін – за вибором аспіранта;

- вивчення даної дисципліни базується на наступних дисциплінах – конституційне право України, муніципальне право, державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні, державна влада та місцеве самоврядування: теорія та практика;

- основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при проходженні практики здобувачами вищої освіти третього освітньо-

кваліфікаційного рівня доктора філософії (зі спеціальності – 081 «Право» / 08 «Право»).

4. Опис навчальної дисципліни:

- кількість кредитів ЕКТС – 7;
- загальна кількість годин – 210;
- термін викладання – один семестр (2).

5. Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти

Предметні компетентності здобувача вищої освіти, сформованих в результаті освоєння навчальної дисципліни:

ПК-1. Здатність до розуміння сучасних проблем розвитку місцевого самоврядування та територіальної організації влади, критично оцінювати підходи та моделі розвитку місцевого самоврядування;

ПК-2. Здатність застосовувати системний підхід до проблем правового забезпечення місцевого самоврядування та його реформи;

ПК-3. Здатність оцінювати сучасний стан розвитку місцевого самоврядування та пропонувати напрямки удосконалення його здійснення;

ПК-4. Здатність доводити власну точку зору щодо напрямків муніципальної політики в світі та в Україні;

ПК-5. Уміння здійснювати пошук, систематизацію, критичний аналіз, оброблення, оцінку та синтез інформації щодо державної муніципальної політики, реформи територіальної організації влади та місцевого самоврядування, отриманої з різних джерел;

ПК-6. Здатність розуміти роль електронного урядування в процесі здійснення реформи місцевого самоврядування в Україні;

ПК-7. Уміння моделювати практичні ситуації та передбачати перспективи розвитку правових явищ у сфері місцевого самоврядування;

ПК-8. Навички публічних виступів, дискутування та викладання проблематики муніципально-правових явищ, пов'язаних з реформою децентралізації влади;

ПК-9. Здатність аналізувати вектори розвитку територіальних громад та їх об'єднань;

ПК-10. Здатність розуміти сучасні способи децентралізації державної влади;

ПК-11. Здатність визначати сучасні проблеми територіальної організації влади;

ПК-12. Навички застосування європейського досвіду реформування адміністративно-територіального устрою;

ПК-13. Уміння орієнтуватися в системі законодавчих та локальних правових актів, що регламентують суспільні відносини у сфері децентралізації влади;

ПК-14. Здатність глибоко розуміти всі процедурно-правові засоби реалізації кожного напрямку децентралізації влади в Україні;

ПК-15. Уміння орієнтуватися у застосуванні ключових правових категорій реформи децентралізації влади, розуміти їх суть та значення;

ПК-16. Здатність оцінити важливість впровадження елементів демократії участі на всіх рівнях територіальної організації влади в Україні;

ПК-17. Уміння визначати інноваційні підходи до аналізу правових та управлінських явищ під час здійснення реформи децентралізації влади в Україні

ПК-18. Здатність до конструктивного планування модернізації місцевого самоврядування в Україні.

ПК-19. Уміння визначати шляхи зміцнення доходів місцевого самоврядування як ключовий чинник забезпечення фінансової децентралізації.

ПК-20. Здатність змодельовати системно-структурну організацію місцевого самоврядування в Україні в умовах децентралізації влади.

В результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати наступні результати навчання:

РНС НД – 1.1. Знати сучасні проблеми місцевого самоврядування та територіальної організації влади і джерела їх виникнення;

РНС НД – 1.2. Демонструвати знання теоретико-методологічних аспектів децентралізації влади;

РНС НД – 1.3. Знати сутність та види децентралізації влади;

РНС НД – 1.4. Орієнтуватись у законодавстві європейських країн, які ефективно здійснили реформу місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою;

РНС НД – 1.5. Знати основні напрямки здійснення регіональної політики;

РНС НД – 1.6. Визначати роль децентралізації влади у процесах становлення громадянського суспільства.

РНС НД – 1.7. Знати систему форм демократії участі та світову і вітчизняну практику їх застосування;

РНС НД – 1.8. Розуміти роль публічно-приватного партнерства в процесі здійснення реформи децентралізації влади;

РНС НД – 1.9. Знати роль інформатизації у здійсненні процесів децентралізації;

РНС НД – 2.1. Знати процеси становлення та розвитку сучасної концепції децентралізації державної влади в Україні.

РНС НД – 2.2. Визначати напрямки здійснення реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади;

РНС НД – 2.3. Розуміти сутність місцевого самоврядування як багатоаспектного явища та сучасні підходи до його реформування;

РНС НД – 2.4. Знати сучасний стан реформи місцевого самоврядування, враховуючи його етапізацію та стадійність;

РНС НД – 2.5. Демонструвати знання міжнародних стандартів місцевого самоврядування та володіти практикою їх імплементації в Україні;

РНС НД – 2.6. Знати доктринальні підходи та правові вимоги до формування об'єднання територіальних громад

РНС НД – 2.7. Демонструвати зарубіжну практику укрупнення територіальної основи місцевого самоврядування на базовому, субрегіональному та регіональному рівнях;

РНС НД – 2.8. Розуміти порядок проведення та прогнозувати можливі наслідки реформи фінансової децентралізації;

РНС НД – 2.9. Знати форми та методи взаємодії місцевого самоврядування з органами публічної влади та суб'єктами громадянського суспільства та прогнозувати наслідки такої взаємодії;

РНС НД – 2.10. Демонструвати знання системи публічних послуг, їх види та порядок надання;

РНС НД – 2.11. Орієнтуватися в системі повноважень суб'єктів місцевого самоврядування, принципах їх формування та перерозподілу.

2. Анотація програми та основні модулі навчальної дисципліни

2.1. Анотація програми навчальної дисципліни

Модуль 1 Децентралізація влади: загальні засади

У цьому модулі розкриваються теоретико-методологічні аспекти розуміння децентралізації влади як конституційно-правового явища. Зокрема, увага приділяється поняттю і сутності категорії «децентралізація», її базовим аспектам і проблемам сучасного розуміння. Пропонуються для дослідження методологічні засади децентралізації публічної влади. Аналізуються проблеми застосування досвіду ЄС в процесі децентралізації влади. При цьому, актуалізуються питання основних принципів здійснення децентралізації влади в державах–членах ЄС, конституційних засад децентралізації публічної влади в країнах ЄС, моделей децентралізації влади країн Європейського Союзу. Розглядається досвід сучасної Франції та Польщі, які є ключовими країнами для запозичення досвіду. Особливу увагу приділено питанням регіоналізації,

яка виступає формою децентралізації. Так, запропоновано розглянути поняття, ознаки та види регіонів, регіональну політику держави, європейський досвід регіоналізації та інші важливі питання. До складу цього модуля віднесено питання демократії участі, яка є складовим чинником децентралізованої публічної влади. Розглянуто роль децентралізації влади у процесах становлення громадянського суспільства. Проаналізовано сутність демократії участі, надано її змістовну і термінологічну характеристику. Окрему увагу приділено проблемам правового регулювання форм демократії участі в Україні. Для окремого аналізу запропоновано низку важливих документів міжнародного характеру, які підкреслюють значення демократії участі. Надано системний аналіз публічно-приватного партнерства в аспекті децентралізації, а також децентралізації в умовах розвитку інформаційного суспільства. Особливу увагу приділено європейському досвіду електронного врядування на регіональному та місцевому рівнях, формуванню системи регіональних і місцевих електронних інформаційних ресурсів, впровадженню концепції «розумного міста» в аспекті децентралізації.

Модуль 2. Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування в Україні: сучасний стан і напрямки розвитку

У цьому модулі значну увагу приділено питанням формування засад децентралізації публічної влади в Україні, в тому числі, становлення та розвитку сучасної концепції децентралізації державної влади в Україні, основним тенденціям розбудови системи публічної влади в Україні на сучасному етапі державотворення. Запропоновано розглянути актуальні проблеми реалізації реформи місцевого самоврядування. При цьому запропоновано низку питань, що дозволяють по новому поглянути на сутність та зміст місцевого самоврядування, як соціально-правового явища. Акцентовано увагу на запровадження стандартів «доброго демократичного врядування» на місцевому рівні в Україні, втіленні інноваційних механізмів залучення територіальних громад до реалізації державної політики,

впровадження локальної ідентичності та «соціального включення» в умовах децентралізації. Важливим елементом другого модуля є питання створення і підтримки спроможних територіальних громад як напрямку реформи місцевого самоврядування в Україні. Крім того, основним напрямком реформи децентралізації влади є фіскальної децентралізації в Україні. Досліджено стан організації фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні та державах Європейського Союзу, місцеві бюджети та проектне фінансування розвитку громад, механізми формування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах децентралізації та інші питання. Окрему увагу приділено механізмам та інструментам модернізації системно-структурної організації місцевого самоврядування в Україні, міжмуніципальному співробітництву територіальних громад в Україні та удосконаленню надання публічних послуг. Важливе значення посідає проблема удосконалення розподілу повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування як напрямком реформи децентралізації влади і місцевого самоврядування в Україні. На завершення запропоновано розглянути проблеми реформування територіальної організації влади в Україні в аспекті децентралізації.

2.2. Основні модулі навчальної дисципліни

№	Модуль/назва	Кількість кредитів ЄКТС	Всього годин	Аудиторні заняття (контактні)				Самостійна робота здобувачів
				Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	Інші види занять**	
1	Модуль 1 Децентралізація влади: загальні	3	87	18	10			59

* вказуються інші види аудиторних занять здобувача вищої освіти, якщо вони використовуються при вивченні навчальної дисципліни – кейс – стадії, групові проекти, колоквіум та ін.

	засади							
2	Модуль 2 Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування в Україні: сучасний стан і напрямки розвитку	4	123	22	10			91
Разом:		7	210	40	20			150

3. Вимоги викладача

При вивченні навчальної дисципліни «Концептуальні основи децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування» до аспірантів висуваються наступні вимоги:

- відвідування лекцій та практичних занять;
- активність під час усних відповідей на практичних заняттях;
- своєчасність виконання поточних завдань, індивідуальної роботи та підсумкового контролю;
- дотримання норм академічної поведінки та етики.

4. Контрольні заходи результатів навчання

Контроль знань в рамках навчальної дисципліни здійснюється з урахуванням бально-рейтингової системи

4.1. Розподіл балів між формами організації навчального процесу і видами контрольних заходів

лекції - 0 балів;

семінарські заняття - 17 балів;

виконання завдань СРС – 8 балів, індивідуальна робота - 5 балів;

педагогічний контроль (Модуль №1, Модуль №2) - 5 балів x 2 = 10 балів;
іспит - 60 балів.

Разом: 100 балів.

4.2. Шкала підсумкової оцінки знань

Підсумки педагогічного контролю проставляються в відомості за накопичувальним принципом і є підставою допуску до іспиту. Якщо аспірант набрав протягом семестру за підсумками рубіжного та поточного контролю менше 30 балів з навчальної дисципліни, то він до іспиту не допускається.

Іспит з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮАУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	2	35 – 59

F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язкий повторний курс		1 – 34
----------	---	--	--------

4.3. Методи педагогічного контролю

Традиційні методи:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань, обговорення винесених в планах семінарських занять питань тем, індивідуальні доповіді на заздалегідь узгоджену з викладачем тему/аналіз конкретної наукової статті (статей), монографії, судової практики;

- методи письмового контролю: розв'язання тестових завдань, контрольні роботи;

Інноваційні методи:

- портфоліо, презентації, кейс-вимірювачі, есе тощо;

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, проходити тестування онлайн, peer review тощо.

5. Показники академічної активності та додаткових освітніх досягнень здобувачів

Показники академічної активності та додаткових освітніх досягнень здобувачів:

- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекції;
- робота в інформаційних мережах;
- есе за вузькоспеціалізованою проблематикою;
- створення портфолію начального курсу та його презентація;
- розробка кейсів;
- підготовка колекцій документів, матеріалів тощо;
- підготовка тематичних презентацій;

- авторські резюме на статті у фахових журналах;
- підготовка та публікація наукових статей, тез тощо;
- робота в науковому гуртку кафедри державного будівництва, виступ із доповідями та повідомленнями на його засіданнях;
- інші здобутки, що підтверджені документально (грамоти, дипломи тощо);

Індивідуальна робота:

(індивідуальне навчально-дослідне завдання)

індивідуальна робота аспірантів може включати:

- 1) анотування прочитаної додаткової літератури;
- 2) написання есе, підготовку аналітичних матеріалів та їх презентація на практичному занятті;
- 3) підготовку постатейних матеріалів до вітчизняного і зарубіжного конституційного і муніципального законодавства;
- 4) складання термінологічних словників;
- 5) переклади іноземних текстів та написання анотації.

Вибір аспірантом видів індивідуальної роботи здійснюється за узгодженням з викладачем.

6. Інформаційне забезпечення самостійної роботи здобувачів

Основна література:

1. Батанов О.В. Муніципальне право України/ Відп. ред. М.О. Баймуратов. Видання друге/ О.В.Батанов . Х.: «Одісей». 2012. 528 с.
2. Батанов О.В. Муніципальне влада в Україні: проблеми теорії та практики: монографія / відп. ред. М.О.Баймуратов. К.: Юридична думка, 2012. 656с.
3. Бисага Ю. М. Муніципальне право України : Бисага Ю. М., Рогач О. Я., Бачинська А. В. 2-ге вид., переробл. та доп. Ужгород : Ліра, 2008.440 с.

4. Борденюк В.І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії: монограф. К.: Парламентське вид-во, 2007. 576 с.
5. Волошин Ю.О., Пересада О.М. Конституційна реформа та модернізація в сучасній державі в умовах європейської інтеграції: проблеми теорії і практики: монограф. Одеса: Фенікс, 2013. 208 с.
6. Всеукраїнський форум учених правознавців “Новітній конституційний процес в Україні: питання децентралізації влади”. Право. Вісник. Додаток до журналу “Право України”. К.: Ін Юре, 2015. 93 с.
7. Гураль П.Ф. Органи місцевого самоврядування у зарубіжних країнах: навчальний посібник. Львів: Каменяр, 2007. 147 с.
8. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко та ін. К.: Софія, 2012. 128 с.
9. Досвід децентралізації у країнах Європи: зб. док. / за заг. ред. В. Б. Гройсмана; пер. з іноз. мов. К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. 766 с.
10. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб. / П.М.Любченко. Харків: ФІНН, 2012. 496 с.
11. Мануїлова К. В. Традиція децентралізації публічної влади України: від розпізнавання до конструювання : монографія / К. В. Мануїлова. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2018. 332 с.
12. Методика формування спроможних територіальних громад: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214. Офіційний вісник України. 2015. № 33. ст. 963.
13. Погорілко В.Ф., Баймуратов М.О., Бальцій Ю.Ю. та ін. Муніципальне право України: Підручник / За ред. Баймуратова М.О. 2-ге вид. доп. К.: «Правова єдність», 2009. 234с.
14. Про схвалення Концепції реформи місцевого самоврядування:

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.07.2009 № 900-р. URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/900-2009-p.

15. Проблеми сучасної муніципалістики : навч. посіб. / За заг. ред. О. В. Батанова. К. : Академія муніципального управління, 2012. 292 с.

16. Раделицький Ю. О. Місцеві бюджети в умовах поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 312 с.

17. Реформування адміністративно-територіального устрою: український та зарубіжний досвід / за ред. І.О. Кресіної, НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. К.: Логос, 2011. 399 с.

18. Романюк С. А. Децентралізація: теорія та практика застосування: монографія. Київ: НАДУ, 2018. 216 с. Стратегія та принципи здійснення реформ територіальної організації публічної влади в країнах ЄС: наук. розробка / уклад.: Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, І. Д. Шумляєва та ін. Київ: НАДУ. 2013. 52 с.

19. Cheema G. Shabbir Decentralizing Governance Emerging Concepts and Practices. Washington, D.C: ash institute for democratic governance and innovation John F. Kennedy School of Government Harvard University, 2007. 326 p.

Додаткова література:

1. Баймуратов М. Децентралізація та компетенція місцевого самоврядування в Україні. Віче. 2015. № 12. С. 14–17.

2. Бодак Н. В. Реалізація принципу децентралізації влади в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2016. Вип. 36(2). С. 20-23.

3. Борденюк В. Децентралізація державної влади і місцеве самоврядування: поняття, суть та форми (види). Право України. 2005. № 1. С. 21–25.

4. Васильєва Н. В. Муніципальна консолідація як стратегічний напрям розвитку України. Наукові праці. Державне управління. 2015. Т. 263. №. 252. С.

42–46.

5. Ватуля Ю.О. Досвід реформування місцевого самоврядування в Республіці Польща. Акт. пробл. держ. упр., педагогіки та психології: зб.наук. пр. Херсон, 2010. № 2(3). С. 65–71.

6. Верменич Я.В. Адміністративно-територіальний устрій України: еволюція, сучасний стан, проблеми реформування: у 2 ч. К.: Нац. акад. наук України, 2009. 370 с.

7. Віліжінський В. М., Попов М. П. Реформування системи місцевого самоврядування в Україні з урахуванням національних традицій врядування : монографія. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. 182 с

8. Ворона П.В. Досвід формування та роботи місцевої влади Бельгії (уроки для України). Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. 2010. №1.

9. Гамбург Л. С. Теоретичні питання децентралізації державної влади в системі публічної влади унітарної держави. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2014. № 4(1). С. 134–145.

10. Ганущак Ю.І., Чипенко І.І. Префекти: уроки Франції для України. К.: Легальний статус, 2015. 42 с.

11. Децентралізація в Україні: теорія та практика конституційної, адміністративної і муніципальної реформи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 7 квітня 2017 р.). Одеса: Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», 2017. 207 с. Жерар Марку. Звіт щодо Європейської практики та законодавчих рамок інституту префектів, порядку місцевого самоврядування в умовах надзвичайного стану. Страсбург, 17 вересня 2015 р. URL: www.slg-coe.org.ua/.../2015/.../ЗВІТ-РС

12. Калінкін А.С. Конституційна реформа у сфері децентралізації державної влади: проблеми теорії та практики: дис. ...канд. юрид. наук. К., 2016. 198 с.

13. Калінкін А. С. Конституційні моделі децентралізації державної

влади: проблеми визначення та інтерпретації / А. С. Калінкін // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2016. – № 2. – С. 51–55

14. Канавець М.В. Сучасні підходи та зарубіжний досвід децентралізації публічної влади на місцевому і регіональному рівнях. Вісн. Київського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. 2015. № 1(119). С. 103–109.

15. Коваленко І., Решетник Л. Визначення поняття децентралізації та її впровадження в Україні (окремі теоретичні аспекти). Історико-правовий часопис: журнал / упоряд. О. Крикунов. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2016. № 1 (7). С. 96–100.

16. Копил Б.К. Досвід реформування місцевого самоврядування в країнах Європейського Союзу. Теорія та практика державного управління. 2010. Вип. 4. С. 154-160.

17. Крусян А. Р. Конституційні перетворення в Україні: сприйняття і втілення європейського конституціоналізму. Конституційний процес в Україні та світовий досвід конституціоналізму : монографія / Шемшученко Ю.С., Батанов О.В., Крусян А.Р. та ін. К.: Юрид.думка, 2014. 262 с.

18. Лушагіна Т. В. Типологія та спрямованість децентралізації влади. Наукові праці. Політологія. 2016. Т. 273. №. 261. С. 7–10. Любченко П. М. Співробітництво територіальних громад: теорія і практика / П. М. Любченко // Проблеми законності : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. - Вип. 129. - С. 50-59.

19. Лялюк О. Ю. Основні напрямки здійснення державного контролю за діяльністю місцевих рад / О. Ю. Лялюк // Проблеми законності. Вип. 101. - Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2009. - С. 45-51

20. Мануїлова К. В. Фінансова децентралізація в Україні: здобутки та прорахунки / К. В. Мануїлова // Економіка і Фінанси. 2017. № 11. С. 111– 116

21. Мануїлова К. В. Традиції та новації децентралізації публічної влади країн Європи: досвід для України / К. В. Мануїлова // Економіка і Фінанси. 2018. № 4. С. 75 – 116
22. Марцеляк О.В. Статус префектів Франції: законодавче регулювання та практика функціонування. Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). 2015. № 3–4 (62–63). С. 56–69.
23. Нікончук А. М. Теоретичні засади децентралізації влади в процесі розвитку місцевого самоврядування в Україні. Право і безпека. 2011. №5 (42). С. 30–34
24. Петришина М.О., Колодяжний О.О. Зарубіжний досвід реформування місцевого самоврядування: на прикладі Франції та Польщі. Молодий вчений. № 1 (28). Ч. 2 2016. С. 47–51.
25. Пігуль Н.Г., Люта О.В. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. Гроші, фінанси, кредит. 2016. Вип. 9. С. 684–688.
26. Покрова Р. А. Децентралізація як основний інструмент реформування державного управління в країнах центрально-східної Європи (на прикладі Словацької Республіки та Республіки Польща). Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології: збірник наукових праць Херсон: ХНТУ. 2011. С. 123–131. Андрияш В. И., Лушагина Т. В., Евтушенко А. Н. Концепт децентрализации в категориальном аппарате политической науки. SCIARTICLE. Раздел: Политология. №45 (май). 2017. URL: <http://sciarticle.ru/stat.php?i=1495519903>
27. Пасічник М. Еволюція та характерні ознаки децентралізації публічного управління. Вісник НАДУ. 2010. №4. С. 175–182.
28. Приходько Х. В. Децентралізація публічної влади та місцеве самоврядування: концептуально-правові питання. Часопис Київського університету права. 2014. № 4. С. 71–75.
29. Раделицький Ю. О., Пелехатий А. О. Фінансова незалежність бюджетів об'єднаних територіальних громад: основні проблеми та шляхи їх

подолання // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. Вип. 4 (120). С. 125–129.

30. Раделицький Ю. О., Ковалюк О. М. Моделі формування систем місцевих бюджетів в країнах Європи // Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2017. Вип. 54. С. 302-308.

31. Раделицький Ю. О., Квасній О. Р. Основи формування податкового потенціалу місцевих бюджетів в контексті децентралізаційних процесів // Науковий журнал «Економічний вісник». 2018, С. 21-32.

32. Саліженко Л. Формування дієздатних територіальних громад: вітчизняний та зарубіжний досвід. Державне управління та місцеве самоврядування. 2014. Вип. 3(22). С. 263–273.

33. Світлична А. Е. Децентралізація як спосіб організації публічної влади в державі. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право. 2014. Вип. 197(1). С. 33–39.

34. Серьогіна С. Всеукраїнський форум учених правознавців “Новітній конституційний процес в Україні: питання децентралізації влади”. Право. Вісник. Додаток до журналу “Право України”. К.: Ін Юре, 2015. С.42–43.

35. Серьогіна С. Г. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні та шляхи його вдосконалення / С. Г. Серьогіна // Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення: п’ятитомне вид. АПрНУ. – Т. 2. – Х.: Право. – 2008.

36. Серьогіна С. Г. Муніципальна реформа як чинник удосконалення функціонування системи місцевого самоврядування в Україні / С. Г. Серьогіна // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 26. – С. 3-15.

37. Серьогіна С. Г. Удосконалення місцевого самоврядування в Україні в умовах демократизації та консолідації суспільства. Право України. 2014. № 4. С. 107–115.

38. Скороход О.П. Досвід місцевого самоврядування Франції та

Польщі: здобутки та застереження для України. Стратегічні пріоритети. № 4 (9), 2008. С. 159–164.

39. Сороковський В. Є. Децентралізація в дії: підвищення спроможності громад у наданні послуг: Методичний посібник / розроблено в рамках Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO. Київ: ТОВ РПЦ«Золоті Ворота». 2009. 115 с.

40. Татусяк С. Регіональний рівень врядування у Європейському Союзі. Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ. 2011. Вип. 2011. Т. 1 (8). С. 1–9.

41. Трещов М. Децентралізація як засіб ресурсної самодостатності територіальних громад: теоретичний аспект. Державне управління та місцеве самоврядування. 2015. Вип. 2 (25). С. 60–69. Федірко Б.О. Сучасний стан та напрями реформування системи місцевого самоврядування в Україні. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2015. Вип. 6. С. 18–22.

42. Фещенко Н. М. Сутність та особливості децентралізації: понятійний апарат. Вісник ЖНАЕУ. 2016. № 1 (54), т. 2. С. 167–179.

43. Чорнописький П.Б. Конституційні реформи в Литві і Грузії у сфері місцевого самоврядування та децентралізації влади як приклад для України. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 4. С. 282–293.

44. Чорнописький П.Б. Основні шляхи вдосконалення організації та функціонування місцевого самоврядування в Україні в умовах децентралізації влади. *Viseqrad Journal on Human Rights*. 2018. № 1. (volume 2) С. 211-217.

45. Чорнописький П.Б. Теоретико-методологічні аспекти розуміння децентралізації влади як конституційно-правового явища. Науково інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Івано-Франківськ: Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького. 2017. № 4 (16). С. 97–104.

46. Шемшученко Ю. Концептуальні проблеми регіональної політики і

децентралізації влади в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. Віче. 2015. №. 12. С. 3-6.

47. Acte III de la decentralisation: la reforme pas a pas. URL: http://www.cnfpt.fr/sites/default/files/dossier_documentaire_ateliers_des_territoires_nouvel_acte_decentralisation_atelier_montpellier_21.02.13_int_ext.pdf

48. European Charter of Local Self-Government (1985). URL: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/122.htm>

49. 19-th International Conference on Democracy and Democratic Decentralization. December 28–29 2017, Paris, France. ICDDD. URL: <http://waset.org/conferences/2017/12/paris/ICDDD>

50. Convery A. and Lundberg T. C. Decentralization and the centre right in the UK and Spain: central power and regional responsibility. Territory, Politics, Governance. 2017. №5(4). P. 388-405.

51. Harald Baldersheim, Michal Illner, Hellmut Wollmann (Eds.) Local Democracy in Post-Communist Europe. Opladen: Leske Budrich, 2003. 338 p.

52. Ruano J. M., Profi roiu M. Conclusions: Intergovernmental Networks and Decentralisation in Europe. The Palgrave Handbook of decentralization in Europe. Palgrave Macmillan, 2017. 522 p.